

3. Харламова Г. О. Неоднорідність інвестиційного простору України // Актуальні проблеми економіки. — 2006. — № 2. — С. 27—33.
4. Черевань В. П., Румянцев А. П., Романенко А. Ф. Міжнародна економічна діяльність. — К.: Видавничий дім «Слово», 2003.
5. Чужиков В. І. Економіка зарубіжних країн. — К.: КНЕУ, 2005. — 308 с.
6. Шапран В., Шепель Д. Тяготы и выгоды прозрачности. — www.expert.ua.
7. Шевченко В. Ю. Глобальна мобільність капіталу та трансформаційні економіки // Банківська справа. — 2004. — № 2.
8. Шелудько Н. М. Сучасні тенденції фінансової глобалізації та їх вплив на розвиток банківського сектору України // Актуальні проблеми економіки. — 2007. — № 2. — С. 85—87.
9. Ernst & Young: <http://www.ey.com>.
10. UNCTAD, World Investment Report 2007: Transnational Corporations, Extractive Industries and Development, 2007. — <http://www.un.org/russian/esa/investment2007.pdf>.

Статтю подано до редакції 2.02.11 р.

УДК: 005.21:330.322.01

Т. О. Фролова, канд. екон. наук, доцент
кафедри міжнародних фінансів,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»,

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНИХ ЦІЛЕЙ НА ОСНОВІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЦИКЛУ КОМПАНІЙ

АНОТАЦІЯ: Розкрито проблему формування стратегічних цілей на основі інвестиційного циклу компанії. Досліджено фактори впливу на формування стратегічних цілей розвитку компанії. Дано визначення поняттю — інвестиційний цикл компанії.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: інвестиції, інвестиційна діяльність, інвестиційна стратегія, інвестиційні цілі, прямі іноземні інвестиції.

АННОТАЦИЯ: Раскрыта проблема формирования стратегических целей на основе инвестиционного цикла компании. Исследованы факторы влияния на формирование стратегических целей развития компаний. Дано определение понятию — инвестиционный цикл компании.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: инвестиции, инвестиционная деятельность, инвестиционная стратегия, инвестиционные цели, прямые иностранные инвестиции.

ANNOTATION: The problem of forming of strategic aims is exposed on the basis of investment cycle of company. The factors of influence on forming of strategic aims of development of companies are investigational. The trajectory of life and investment cycle of company is analysed

KEYWORDS: investments, investment activity, investment strategy, investment objectives, foreign direct investment.

Постановка проблеми. В ринкових умовах кожна компанія, як і кожна успішна людина, повинні ставити перед собою цілі, розробляти стратегію. Запровадження системи стратегічного менеджменту в західних країнах було результатом об'єктивної необхідності. Досвід переконливо свідчить, що починаючи з 50-х рр. ХХ ст. зарубіжні компанії основним завданням вважали досягнення прибутку не лише у теперішньому часі, а й у перспективі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій за проблемою. Вагомий внесок у розробку проблем, що пов'язані з формуванням стратегії та цілей підприємства, зробили вчені: Ансофф, В. Герасимчук, В. Гончаров, П. Друкер, Т. Коно, О. Кузьмін, М. Мескон, А. А. Пилипенко, В. Стадник, М. Тимошук, Р. Фещура, В. Шатун, А. Шегда та ін.

Постановка завдання. З огляду на результати вивчення літературних джерел за окресленою проблематикою метою статті є формування стратегічних цілей компаній на основі їх інвестиційного циклу з урахуванням багатого зарубіжного та вітчизняного досвіду.

Виклад основного матеріалу. Стратегічне управління інвестиційною діяльністю компаній носить цільовий характер, тобто передбачає постановку і досягнення певної мети. Будучи чітко вираженими, стратегічні інвестиційні цілі стають потужним засобом підвищення ефективності інвестиційної діяльності в довгостроковій перспективі, її координації і контролю, а також базою для прийняття управлінських рішень на всіх стадіях інвестиційного процесу господарюючих суб'єктів.

Ціль стратегії можна окреслити як конкретний стан окремих характеристик корпорації, яких необхідно досягнути за певний період.

Будь-яка ціль містить такі елементи: показник, відповідно до якого перевіряють її виконання (рентабельність капіталу); засіб вимірювання чи масштаб, для оцінки рівня цього показника (середня рентабельність для певного періоду); завдання, тобто певне значення масштабу, якого необхідно досягти (конкретне значення рентабельності, якого підприємство прагне досягти) [1].

Переважно ціль визначають у вигляді ідеального стану компанії у майбутньому, можливість досягнення якого оцінюється з урахуванням різних чинників — особистісних (генетичних) чи зовнішніх (рис. 1).

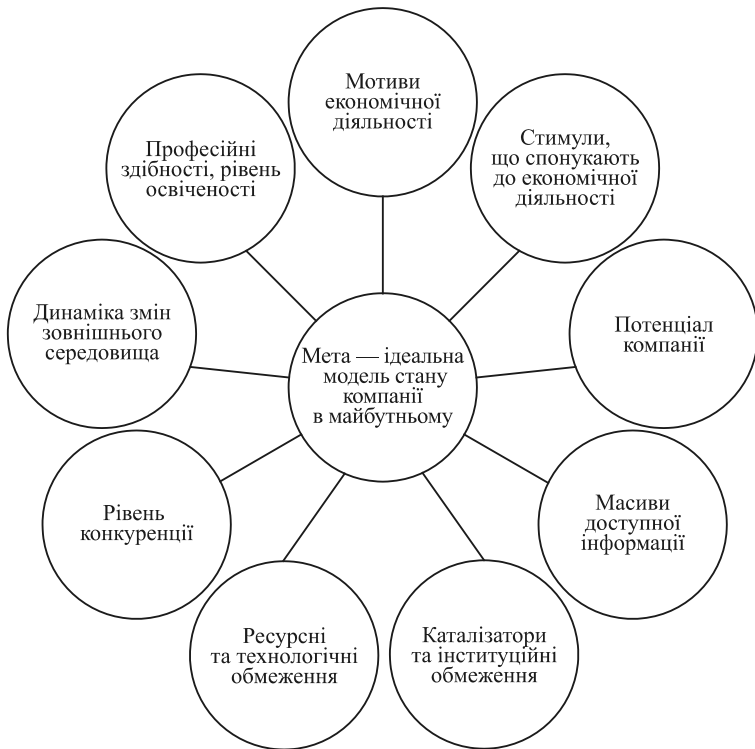

Рис. 1. Фактори впливу на формування мети діяльності компанії

Як правило, компанія має систему цілей, що визначається внутрішньою структурою, сферою діяльності, становищем у зов-

нішньому середовищі тощо. Не виключено, що цілі функціонування та цілі розвитку можуть суперечити одна одній. Між цілями повинна існувати чітка ієрархія. Кожен структурний підрозділ ставить свої цілі, сумісні з цілями інших підрозділів, так, щоб вони органічно вписувалися у визначення головної цілі діяльності підприємства, яка є результатом реалізації цілей нижчого рівня [2, с. 30]. Тому важливо передбачити їх взаємозалежність та спрямованість на єдину досяжну мету — побудову приближеної до ідеальної моделі стану компанії у майбутньому.

Складні цілі організації структурують при використанні такого інструменту, як дерево цілей [3, с. 92]. Вищий рівень дерева цілей являє собою головну мету функціонування компанії, яка розгортається в ієрархічну структуру. Кількість рівнів залежить від оргструктури компанії, складності цілей. Основою дерева цілей є задачі, в яких встановлюються окремі роботи, визначаються засоби та терміни виконання. Кожен захід повинен відповідати цілям вищого рівня і бути матеріально підкріпленим.

Для кожного заходу повинні бути визначені витрати та очікуваний ефект (рис. 2).

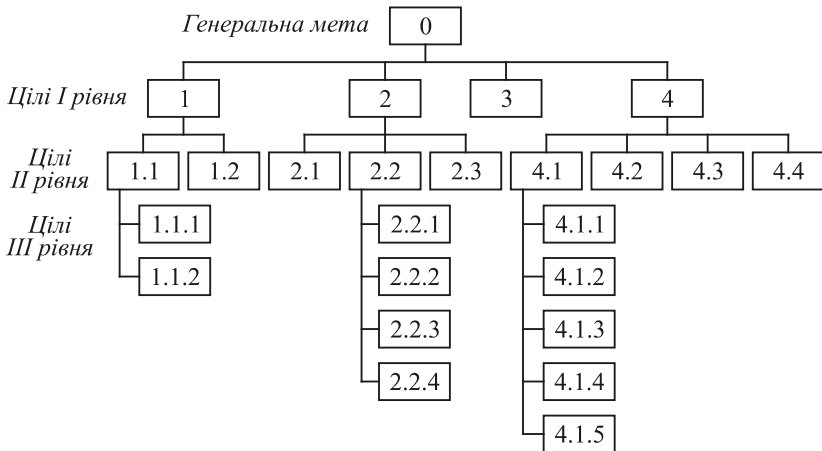

Рис. 2. «Дерево цілей» компанії

«Дерево цілей» будується на основі координації цілей. Вертикальна координація цілей дає змогу узгоджувати не пов'язані між собою напрями діяльності та формувати конкурентні переваги

всієї компанії. Горизонтальна координація забезпечує більш ефективне використання виробничого потенціалу та його складових. [4, с. 43].

Аналіз зарубіжної економічної літератури з питань систематизації виокремлення цілей іноземного інвестування представлено на рис. 3.

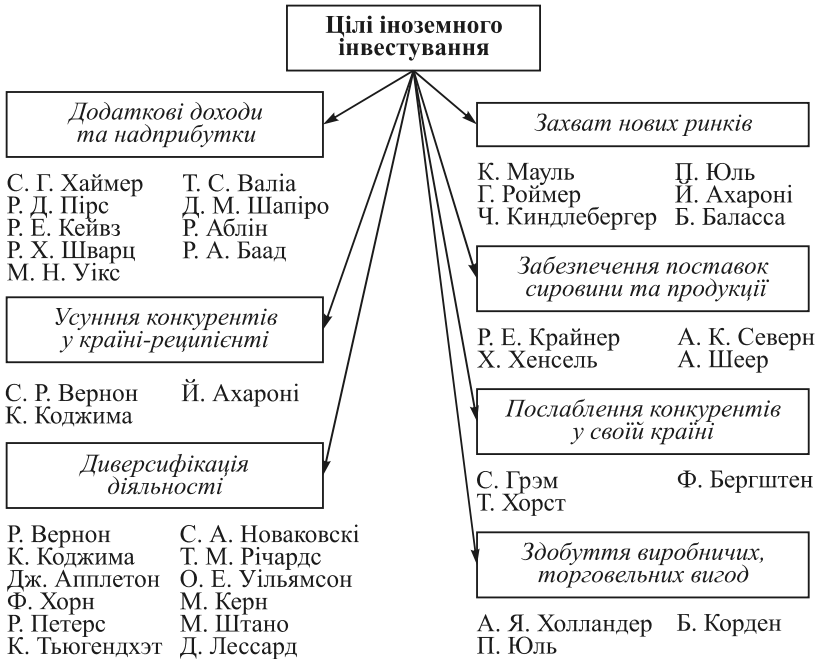

Рис. 3. Цілі іноземного інвестування та автори, що їх аналізують [5]

На нашу думку, окрім зазначених вище цілей мають право на існування наступні цілі в діяльності сучасних компаній: забезпечення приросту капіталу, приросту рівня прибутковості інвестицій і суми доходу від інвестиційної діяльності досягнення оптимального співвідношення між реальними і фінансовими інвестиціями. При цьому формування стратегічних цілей інвестиційної діяльності повинне узгоджуватися зі стадіями життєвого циклу і цілями господарської діяльності корпоративної структури. Взаємозв'язок між стратегіями подано в табл. 1 [6].

Таблиця 1

**ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЦІЛЕЙ БАЗОВОЇ
ТА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ КОМПАНІЇ**

Стадія життєвого циклу	Базова стратегія	Виробнича стратегія	Інвестиційна стратегія
Народження	Проникнення на ринок	Розробка виробничої програми	Зародження інвестиційної ідеї, забезпечення достатнього обсягу основного та оборотного капіталу для започаткування діяльності
Становлення	Закріплення на ринку	Формування та поліпшення виробничого процесу	Завершення формування капіталу (основного й оборотного)
Швидке економічне зростання	Розширення свого сегменту ринку	Розширення асортименту продукції та обсягів виробництва	Розширення діяльності за рахунок формування інвестиційного портфелю
Економічне зростання	Суттєве розширення сегмента й регіональна диверсифікація	Нарощування виробничих потужностей	Істотне розширення за рахунок формування інвестиційного портфеля
Стабілізація соціально-економічного розвитку	Галузева диверсифікація	Визначення нових напрямів виробництва	Розширення фінансового інвестування, створення дочірніх підприємств, використання венчурного капіталу
Економічний спад	Забезпечення стабільного обсягу діяльності	Забезпечення стабільного обсягу діяльності	Інвестування збереження досягнутого обсягу виробництва та продажу
Відродження	Істотне оновлення напрямів діяльності і ринків збуту	Оновлення видів продукції, що виробляється, заміна виробничих потужностей	Диверсифікація інвестиційного портфелю, додаткове інвестування, використання альтернативних інвестиційних джерел

Інвестиційний цикл компанії, на думку автора, складається з наступних фаз: 1) народження, 2) становлення, 3) швидке економічне зростання, 4) економічне зростання, 5) стабілізація соціально-економічного розвитку, 6) економічний спад та 7) відродження (перехід у нову якість) або ліквідація.

Інвестиційний цикл компанії — це часовий період від моменту народження інвестиційної ідеї до реалізації стратегічних цілей компанії, що виражається у досягненні нового економічного та якісного рівня розвитку суб'єкта господарювання, або модернізації технологічних процесів. В інвестиційному циклі має місце ліквідація компанії або завершення проекту.

Модель інвестиційного циклу компанії представлено на рис. 4.

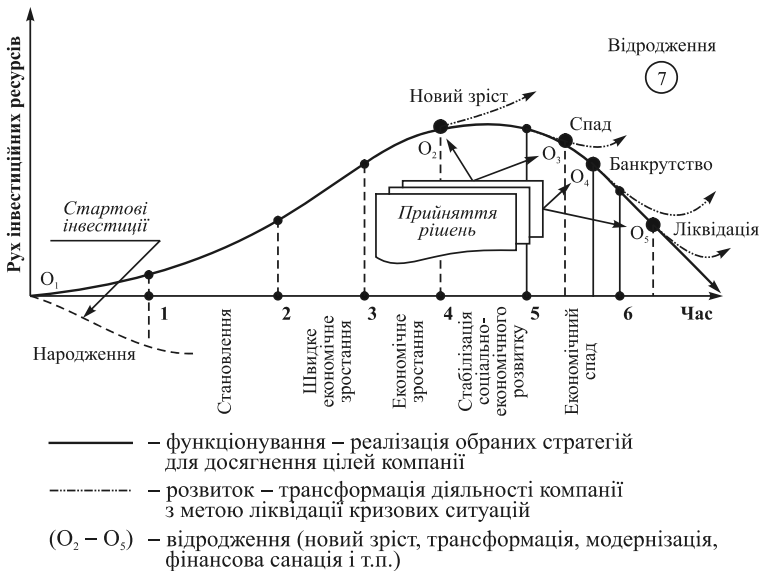

Рис. 4. Модель інвестиційного циклу компанії

Принциповою представляється «вилка», яка виникає на сьомій фазі. Якщо компанія працює успішно (реалізація інвестиційних проектів спрямована на укрупнення масштабів бізнесу, модернізацію технологічних процесів), то відбувається її перехід у нову якість. Сповільнена і неактивна діяльність компанії спричинює об'єктивний її перехід у фазу відмирання (оголошення банкрутства та подальшої ліквідації).

Навіть найуспішніші компанії, що «живуть» довго, не можуть похвалитися, що після кожного інвестиційного циклу вони ставали більшими, а їх бізнес зростав. Великі компанії більш стійкі порівняно з дрібними, такими, що мають менше ресурсів. Періоди, пов'язані із здобуттям збитків, не є виключеннями в їх «житті». Головне для них — здобуття прибутку за весь період інвестиційного циклу (сьогоднішні збитки можуть бути покриті попередніми прибутками і накопиченим у попередніх циклах капіталом).

Можливості розвитку компанії в організаційному плані надаються найрізноманітніші. Це — злиття і поглинання компаній, створення фінансово-монополістичних і фінансово-промислових груп. У результаті з'являється нова внутрішньофірмова структура, відмінна від попередньої. Вона може бути як вищою ієрархією (збільшується кількість «поверхів» управління і, відповідно, витрат на координацію), так і плоскішою (створення фінансово-промислових груп, перехід до мережевих структур тощо).

Не слід думати, що стадія відмирання компанії є незворотною. Траєкторію руху компаній, що виявилися в такому стані представлено на рис. 5.

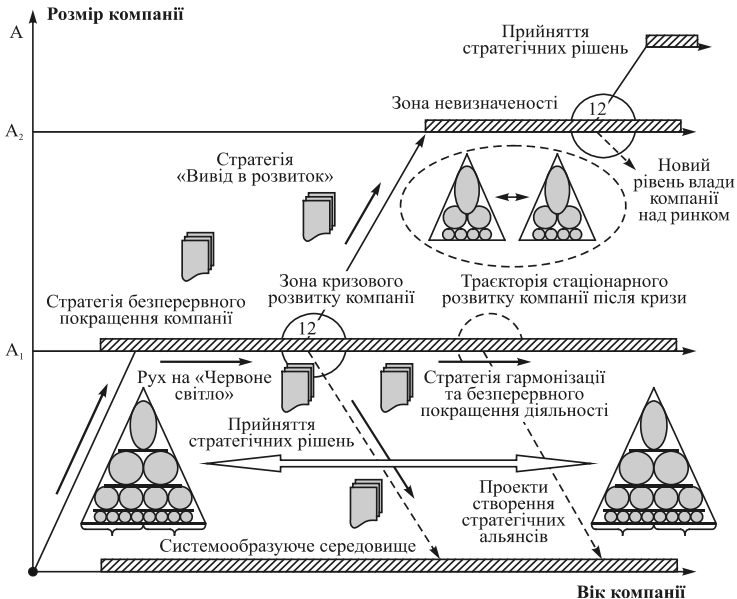

Рис. 5. Траєкторія інвестиційного циклу компанії

Це пов'язано, в першу чергу, з тим, що в даній фазі є організаційний прийом (організаційна технологія), що рятує компанію від банкрутства і загибелі. Ймовірно, це теж перехід в іншу якість, але не супроводжуваний збільшенням розмірів компанії і її бізнесу (ця теза дуже важлива, коли ми розглядаємо життєво-інвестиційний цикл компанії в його сьомій фазі, яка пов'язана або з позитивним розвитком компанії, або з негативним). Йдеться про реструктуризацію компаній, що виявилися в кризовому стані. В результаті сильних і направлених дій компанії можуть пережити кризу і залишитися як реальні економічні суб'єкти, що досягається значними зусиллями — низкою заходів фінансово-економічно-організаційного характеру (зменшення розмірів бізнесу компаній, хвороблива структурна перебудова, скорочення персоналу, жорстка економія витрат на управління, можлива і часткова втрата самостійності і суверенітету тощо). Якщо реструктуризація не приносить компанії бажаних результатів, її майбутнє буде, скоріше всього визначатися новими власниками або вона припиняє своє існування, принаймні, як самостійний учасник ринку. Принциповим у зв'язку з цим представляється те, що «основним будівельним матеріалом» компаній, що у процесі свого розвитку переходять в нову якість, є капітал, вартість якого у сучасних найбільших концернів складає мільярди доларів, що, безумовно, відкриває широкі інвестиційні горизонти.

Транснаціоналізація виробництва є природно-історичним продуктом розвитку ринкової системи і механізму конкуренції. Технічні можливості й економічні інтереси виділили дану форму виробництва зі всієї економічної системи. Пошук дешевих ресурсів та доступу до них, зусилля по зниженню витрат виробництва і доступу до споживачів на іноземних ринках стають найбільш рушійними мотивами розвитку сучасних ТНК. У сфері виробництва це виявляється у прагненні до «оптимальної спеціалізації» та глобалізації промисловості. Саме ця обставина стала мультиплікатором структурних зрушень в економіці і початком становлення нового технологічного устрою на межі ХХ і ХХІ ст., а на сучасному етапі розвитку світової економіки — все більше впливає на розвиток національних господарств, визначаючи їх місце в міжнародному поділі праці та спричинюючи виникнення нових видів взаємозалежності.

Поєднання результатів теоретичного та аналітичного дослідження діяльності ТНК у сфері розвитку транснаціонального виробництва через інвестиційну діяльність дозволили згрупувати її напрями залежно від цілей наступним чином (рис. 6) [7]. Процес

транснаціоналізації базується, переважно, на цінностях західного світу й англо-американської цивілізації. Це можна пояснити тим, що в бізнесових колах США досить широко використовується філософія прагматизму. Саме прагматизм пояснює економічну поведінку керівників транснаціональних корпорацій. Основні напрями транснаціоналізації у сучасному світі можна поділити на три групи. По-перше, інвестиційний напрям, який засновано на використанні активів (матеріальних і фінансових) у вигляді прямих та портфельних інвестицій. По-друге, не інвестиційний напрям, який базується на трансграничній спільній діяльності, делегуванні функцій і партнерстві, розподілі та координації діяльності, трансграничному спільному використанні нематеріальних активів і отриманні спільних результатів за умови розподілу між членами альянсу. По-третє, комбінований напрям, який поєднує два перші напрями.

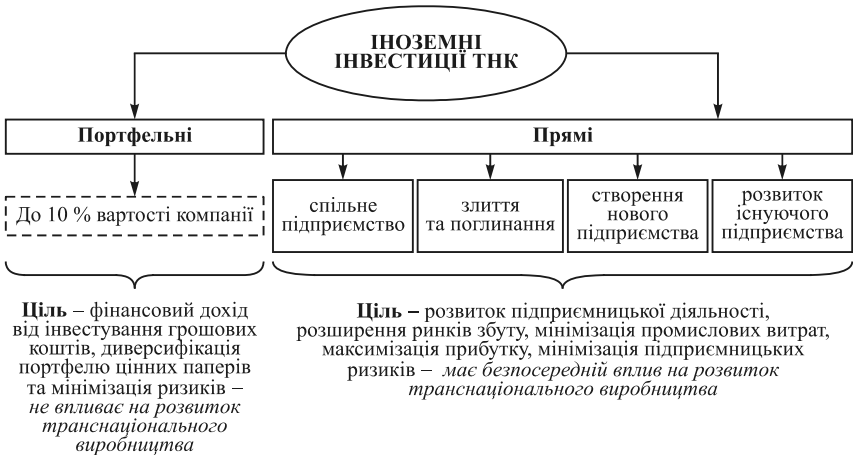

Рис. 6. Групування інвестиційної діяльності ТНК за цілями

Портфельні інвестиції ТНК не мають впливу на розвиток транснаціонального виробництва, що чітко визначається їх цільовим призначенням. Їх наведено з метою підкреслити різницю і важливість в розвитку транснаціонального виробництва саме прямих іноземних інвестицій, які для подальшого розгляду та систематизації фінансових показників прийняття рішення про інвестування та його економічне обґрунтування згруповано в чотири

великих групи. Головним принципом групування виступає мета: створення нового підприємства або розвиток існуючого за допомогою різних інструментів. Залежно від цього обирається методика фінансового та економічного аналізу прийняття рішення про інвестування. Зазначимо, що основною метою існування підприємств США та Великобританії вважалося підвищення ефективності поточної діяльності підприємств при врахуванні інтересів споживачів, акціонерів та персоналу. Натомість основною метою діяльності підприємств Японії, Німеччини, Швеції та Норвегії було створення та підтримка соціальної гармонії в суспільстві. У наш час головною метою діяльності компаній є забезпечення глобальної конкурентоспроможності та ефективності майбутньої діяльності підприємства [8, с. 89].

Висновки. Ціль стратегії — це конкретний стан окремих характеристик компанії, якого необхідно досягнути за певний період. При формуванні стратегічних цілей інвестиційної діяльності необхідно погодження зі стадіями життєвого циклу і цілями господарської діяльності корпоративної структури. **Інвестиційний цикл компанії** — це часовий період від моменту народження інвестиційної ідеї до реалізації стратегічних цілей компанії, що виражається у досягненні нового економічного та якісного рівня розвитку суб'єкта господарювання або модернізації технологічних процесів.

Література

1. Гаврилишин Б., Мочерний С. Економічна енциклопедія: У трьох томах. — К.: Видавничий центр «Академія», 2002. — С. 883—884.
2. Шатун В. Т. Основи менеджменту: Навч. посібник. — Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2006. — 376 с. — С. 30.
3. Лопатников Л. И. Экономико-математический словарь. — М.: Наука, 1987. — 510 с. — С. 92.
4. Тимошук М. Р., Кузьмін О. Є., Фецуур Р. В., Шуляр Р. В., Подольчак Н. Ю., Олексів І. Б. Планування соціально-економічного розвитку підприємств: Монографія. — К.: УБС НБУ, 2007. — 449 с. — С. 43.
5. Соболева К. А. Автореферат диссертации на соискание ученой степени к.э.н. Концепция привлечения инвестиций в реальный сектор экономики Специальность 08.00.01 — Экономическая теория. — СПб., 2009. — С. 17—18.
6. Коновал О. Інвестиційна стратегія та її значення в розвитку підприємства: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Tiru/2009_28_2/55.pdf

7. Савченко Е. О. Математична модель оцінки потенціалу транснаціоналізації галузі, Зб. наук. праць Донецького національного університету «Проблеми развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект». — 2010. — Ч. 2. — С. 638—640.

8. Друкер П. Ф. Задачи менеджмента в XXI веке. — К.: Издательский дом «Вильямс», 2001. — 270 с.

Статтю подано до редакції 16.02.11 р.

УДК 339.73: 332012.324

Т. А. Дейнека, асистент
кафедри міжнародної економіки
Вищого навчального закладу Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»

ТНК ЯК ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНИХ ГОСПОДАРСТВ

АНОТАЦІЯ. У статті наводиться системна характеристика ознак позитивного впливу ТНК на розвиток макросоціуму, яка враховує об'єктивність суперечливої двоїстості названих корпоративних структур і визначає роль державної політики щодо оптимізації діяльності ТНК в Україні.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: транснаціональна корпорація, фінансово-промислова група, транснаціоналізація економічний розвиток, національні інтереси.

АННОТАЦИЯ. В статье приводится системная характеристика признаков позитивного влияния ТНК на развитие макросоциума, которая учитывает противоречивую двойственность названных корпоративных структур и определяет роль государственной политики, касающейся оптимизации деятельности ТНК в Украине.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: транснациональная корпорація, финансово-промышленная группа, транснационализация, экономическое развитие, национальные интересы.

ANNOTATION. The article includes system characteristic of indication of positive influence of TNCs on the development of the society in the macro level. This characteristic takes into account contradictory duality of the corporative structures and determines the role of the governmental policy concerning optimization TNCs activity in Ukraine.